

Nemzetközi kutatási program magyar kezdeményezésre

A XXI. század kommunikációja összegző címet viselő program a maga nemében egyedülálló nemcsak hazai, hanem szélesebb értelemben vett nemzetközi tudományos körökben is. Kezdeményezésünk célja az volt, hogy a modern társadalomtudományok, a szociológia, a pszichológia, a tudománytörténet, a politikaelmélet, valamint a filozófia, a közgazdaságtan, a nyelvészet eszközeivel fogalmazzunk meg kérdéseket és elgondolásokat az információs társadalom alakulásáról. Az induláskor, 2000 decemberében az akkori Westel és a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Kutatóintézete több évre tervezte a Mobil Információs Társadalom Kutatási Programja címet viselő együttműködést. A kutatást kezdeményező és abban folyamatosan részt vevő, azt figyelemmel kísérő westelesek/T-Mobile-osok (informatikusok, mérnökök, tartalomfejlesztők, kommunikációs szakemberek stb.) számára az új (mobil)kommunikációs technológiák társadalmi-gazdasági folyamatokhoz való kapcsolódása, az alkalmazkodás és a (kölcson)hatás volt az egyik legizgalmasabb kérdés. Ma már

– évekkel az érdemi munka beindulását követően – egyre inkább a várható hatások elemzésének kérdései és a kutatások tapasztalatainak közvetlen hasznosítása kerül az érdeklődés előterébe.

A XXI. század kommunikációja című program első évében kifejezetten a magyar tudósok részvételére építettünk. Tettük ezt azzal a szándékkal, hogy bizonyítást nyerjen: a kezdeményezésen túl a magyar kutatók hozzáadottérték-többlete érdemes lesz arra, hogy felhívja magára a nemzetközi tudományos körök figyelmét. Miután a projekt kezdettől fogva nyitott, azaz annak minden eredménye, a tanulmányok és konferenciák anyaga három nyelven azonnal hozzáférhető az interneten, nem volt kétségünk afelől, hogy nem marad észrevétlen és hatástalan a kezdeményezés. Az azonban bennünket is meglepett – és ezt az első tanulmányok közzését követően már észrevettük –, hogy úttörő szerepet vállaltunk, legalábbis az európai kontinensen. A széles körű érdeklődés és kapcsolódási szándék, a szakma legnagyobbjainak figyelme érzékeltette velünk: a kutatási téma időszerűsége, a vállalat

mobilkommunikációban betöltött és nemzetközileg elismert tevékenysége óriási lehetőséget teremtett, és egyben nagy felelősséget is jelent a vállalkozáshoz.

A kutatás vezetésére az MTA Filozófiai Kutatóintézetének igazgatóját, **dr. Nyíri Kristóf** professzort kértük fel. A nemzetközileg ismert, nagy tekintélyű tudós szervezője, koordinátora és maga is aktív alkotója a nagy-szerű csapatmunkának, amely azóta hivatalosan is nemzetközivé vált. Több nagy konferenciára és számos kisebb tanácskozássra került sor az elmúlt években, és a kutatássorozat dokumentumai nyomtatásban is megjelentek. Már az első kiadvány a 2002. évi frankfurti könyvkiállítás egyik keresett kötete volt, bekerült a német tudományoskönyv-forgalomba.

A modern kommunikációban dolgozók számára aligha kérdéses, hogy a XXI. század egyik legnagyobb kihívása szakmájuk lehetősége és felelőssége egyben: hogyan segítheti a kommunikáció az emberek mindennapi életét, személyes boldogulását. Amikor információs társadalomról beszélünk, ma már egyre inkább mobilinformációs tár-

sadalomról van szó, és ezalatt értjük az informatika robbanásszerű fejlődésével és a számítástechnika, az elektronikus média és a távközlés összekapcsolódásával létrejött új világot, amelyben megszűnőben vannak a tér- és az időbeli különbségek, s bár a hagyományos internet helyhez kötött, mégis a fizikai mozgás a korábbiaknál sokkal intenzívebbé vált. Mobilitásunk a lételemünk, kommunikálási igényünk úgyszintén. Miközben alig tíz évvel ezelőtt fogalmazási és verbális akadályoztatás miatt diszkriminációt kiáltottak emberjogi aktivisták, a mai világ széles körű kommunikációs

technológiai tárházából bárki találhat a maga számára megfelelő kifejezési eszközt.

Történelmi tanulmányainkból tudjuk, hogy a távíró, majd a telefon megjelenésével milyen módon alakult át az emberek élete, hogyan vált az ember fizikai mozgásának, gúzsba kötöttségének feloldásával függetlenebbé. Kétségtelen, az emberi fejlődést kísérő e technikai eszköz megjelenése nagyhatású lépés volt.

Izgalmas kérdés: mennyivel ment (mehet) előrébb a világ ezen új eszközök révén? S talán még izgalmasabb: van-e, lehet-e hatásuk az eszköz kitalálónak, annak használatára

megtanítóknak a mindennapi használókra, a technológia gyakorlati alkalmazóira?

Kommunikációelméleti megközelítésben a telefonálás időbeli – a mobilozás esetében meg még inkább térbeli – megkötöttség alóli felszabadítása az emberek közötti hagyományos kapcsolattartásnak. Ma már ismerjük a gazdaság, a politika mindennapjaiba való és a társadalmi nyilvánosságot alakító hatásait, éppen e projekt kutatóinak jóvoltából is. S még mielőtt szemre vetnék, hogy csakis a pozitív hatásokról szólok, sietve hozzáteszem: vannak árnyoldalai is a témának. Többféle megközelítés, sokféle irányultságban bontakozik ki a kutatást érdeklődéssel és figyelemmel kísérőnek. Egyvalami azonban egyre nyilvánvalóbbá válik: a kommunikációs környezet megváltozása nemcsak a magatartásunkat, hanem a gondolkodási mechanizmusunkat is megváltoztathatja. S hogy azt passzív szemlélőként vagy aktív alakítóként éljük meg – valamennyiünkön múlik.

G. Németh György,
a tudományos kutatási
projekt koordinátora

